

SENADO

GRUPO PARLAMENTARIO MIXTO

SENADO
XII LEGISLATURA
REGISTRO GENERAL
ENTRADA 30.247
23/03/2017 12:08

A LA MESA DEL SENADO

El Grupo Parlamentario Mixto, a iniciativa de los senadores de Compromís, Carles Mulet García y Jordi Navarrete Pla, al amparo de lo establecido en el Reglamento del Senado, solicita la tramitación de la siguiente Moción en la Comisión correspondiente, para **conseguir el reconocimiento del toque de campanas como Bien de Interés Cultural Inmaterial.**

Exposición de motivos

Los campanarios todavía son el símbolo más característico en las siluetas o “skyline” de la mayoría de pueblos de nuestro Estado. El sonido de las campanas ha servido durante siglos para marcar las horas, los eventos extraordinarios (fiestas, entierros, alertas), generando un patrimonio inmaterial de incalculable valor.

Cada nacionalidad histórica ha desarrollado una técnica propia e identificable para estos toques, con sonidos y combinaciones que en muchos casos son exclusivo patrimonio de un municipio concreto, donde la automatización de las últimas décadas ha hecho desaparecer parte de ese legado.

Existe un fenómeno nuevo, de personas ajenas a ese paisaje sonoro que, con la ley en la mano, obligan a los ayuntamientos a silenciar un sonido que ha pasado de generación en generación sin generar ningún problema. Los vacíos legales, la ambigüedad de las normas existentes o la colisión directa de la legislación sobre el ruido frente a un bien inmaterial, ha ocasionado todo tipo de intentos de soluciones que no acaban de dar respuesta al problema.

El toque de campanas como un hecho patrimonial, está muy lejos de la idea del ruido. Como apunta en sus estudios el antropólogo Francesc Llop i Bayo, *“el ruido no existe; ruido es lo que producen los otros. Pero el tema de las campanas va incluso más allá de esa percepción personal de algo como ruido, porque le es ajeno: siempre son forasteros los que denuncian que acaban de comprar una casa junto a una torre y se sorprenden no sólo que toca sino que además sus vecinos lo ven tan normal. El tema de las campanas solamente se puede abordar desde una perspectiva patrimonial. De acuerdo con las diversas leyes del patrimonio cultural, los bienes patrimoniales son aquellos que, aunque causen molestias individuales, son un beneficio para toda la comunidad. Dicho de otro modo, si tenemos la suerte que nos declaran monumento (ahora Bien de Interés Cultural) un edificio privado, están limitando nuestros derechos como propietario (por ejemplo el derecho a demolerlo o a modificarlo) en beneficio de todos. Con los toques de campanas ocurre lo mismo y no se pueden considerar ruido lo que es patrimonio”*.

La asociación Campaners de la Catedral de València ha publicado diversos informes sobre este tema como, por ejemplo *“Los toques de las campanas de la Catedral de Jaén: un bien patrimonial (03-11-2007), Informe sobre el reloj de la iglesia de San José de la Montaña de València (01-10-2009), Les campanes, el rellotge i els tocs d’Alberic: un triple fet patrimonial (30-12-2010) o Las campanas de la parroquia de Nuestra Señora de Loreto: un bien patrimonial (2012)*. La propuesta es siempre la misma: se trata de un bien patrimonial, que debe ser protegido, pero al mismo tiempo debe ser limitado para evitar no sólo abusos (cada vez más posibles debido a la automatización de las campanas) sino para poner en valor los toques, las campanas y, en su caso, los campaneros.

La declaración legal denominada *“Bien de Interés Cultural”* es una figura de protección regulada por la **Ley 16/1985, de 25 de junio, del Patrimonio Histórico Español**. Posteriormente esta figura de máximo rango fue asumida paulatinamente por la legislación de las comunidades autónomas, entidades que participan en la incoación de expedientes y estudios con la supervisión del Ministerio de Cultura para la declaración definitiva.

Una posible regulación sería la siguiente:

Primero: Que se reconozca que los toques de campanas constituyen un patrimonio sonoro singular y característico de cada localidad, especialmente si se interpretan manualmente los toques tradicionales. En consecuencia, estos toques manuales o automáticos, forman parte del patrimonio cultural del Estado Español y deben considerarse como un hecho patrimonial, no sujeto a las limitaciones sonoras de las normativas de ruido, sino ordenados por las leyes del patrimonio cultural.

Segundo: Los toques de reloj constituyen un antiguo derecho de los ciudadanos a ser informados por su ayuntamiento de la hora y una obligación municipal de hacerlo. Si se trata de relojes mecánicos y, especialmente de aquellos de remontaje manual, deberá conservarse su toque, de día y de noche, ya que suponen destacados y escasos elementos del patrimonio industrial en uso. No obstante deberá intentarse, cuando técnicamente sea posible, que los relojes mecánicos no repitan la hora. En el caso de los ordenadores, que sustituyen los relojes en la mayoría de los casos, debe limitarse el toque de las horas de las ocho de la mañana a las doce de la noche, sin repetición y, procurando, que los cuartos se toquen en su caso con una sola campana. No obstante, en caso de los ordenadores, es recomendable tocar al modo francés, es decir un golpe a la media y las horas sin repetición, todo ello tocado con una sola campana. En el caso que se utilicen las mismas campanas de la iglesia, deberá utilizarse una campana mediana y no la mayor para el toque de las horas, mientras que si hay campanas específicas de horas

SENADO

GRUPO PARLAMENTARIO MIXTO

y cuartos se utilizarán exclusivamente con este fin, ya que las campanas del reloj, de manera general, no participan en los demás toques.

Tercero: Para los toques de misa diaria se recomienda, salvo costumbre antigua, que se toque una campana pequeña o de señales, un solo toque cinco minutos antes del acto. Para los domingos se utilizará el repique tradicional con una o varias de las campanas mayores, sin volteo alguno. Los toques de fiesta deberán ser de menos de cinco minutos en cualquier caso, utilizando la campana mayor exclusivamente para las cuatro fiestas mayores anuales: Corpus, Pascua, Navidad y los Patronos de la población.

Cuarto: Los toques de campanas, manuales o automáticos, no deberán sonar antes de las ocho de la mañana ni después de las diez, excepto las noches de Pascua y de Navidad, así como en las fiestas patronales, en cualquier caso sin superar los cinco minutos.

Por todo ello se presenta la siguiente **Moción**:

El Senado insta al Gobierno a que el Ministerio de Cultura tome la iniciativa para conseguir una declaración genérica como Bien de Interés Cultural Inmaterial del toque tradicional de campanas (hora y toques diversos), con el consenso con las comunidades autónomas, buscando el amparo para permitir su compatibilidad con la legislación y reglamentos del ruido; los cuales deberían respetar estos bienes culturales, tomando como referencia para una posible solución los cuatro puntos propuestos en la exposición de motivos.

Esta moción no tiene coste económico.

Palacio del Senado, 23 de marzo de 2017

Fco. Javier Yanguas Fernández

Carles Mulet Garcia

Jordi Navarrete Pla

SENADO

A LA MESA DEL SENAT

El Grup Parlamentari Mixt, a iniciativa dels senadors de Compromís, Carles Mulet García i Jordi Navarrete Pla, a l'empara del que estableix el Reglament del Senat, sol·licita la tramitació de la següent Moció a la comissió corresponent, **per aconseguir el reconeixement del toc de campanes com a Bé d'Interès Cultural Immaterial**

Exposició de motius

Els campanars encara són el símbol més característic en les siluetes o "skyline" de la majoria de pobles del nostre Estat. El so de les campanes ha servit durant segles per marcar les hores, els esdeveniments extraordinaris (festes, enterraments, alertes), generant un patrimoni immaterial d'incalculable valor.

Cada nacionalitat històrica ha desenvolupat una tècnica pròpia i identificable per a aquests tocs, amb sons i combinacions que en molts casos són exclusiu patrimoni d'un municipi concret, on l'automatització de les últimes dècades ha fet desaparèixer part d'aquest llegat.

Hi ha un fenomen nou, de persones alienes a aquest paisatge sonor que, amb la llei a la mà, obliguen els ajuntaments a silenciar un so que ha passat de generació en generació sense generar cap problema. Els buits legals, l'ambigüitat de les normes existents o la col·lisió directa de la legislació sobre el soroll enfront d'un bé immaterial, ha ocasionat tota mena d'intents de solucions que no acaben de donar resposta al problema.

El toc de campanes com un fet patrimonial, està molt lluny de la idea del soroll. Com apunta en els seus estudis l'antropòleg Francesc Llop i Bayo, *"el soroll no existeix; soroll és el que produeixen els altres. Però el tema de les campanes va fins i tot més enllà d'aquesta percepció personal d'alguna cosa com a soroll, perquè li és aliè: sempre són forasters els que denuncien que acaben de comprar una casa al costat d'una torre i se sorprenen no només que toca sinó que, a més, els seus veïns ho veuen tan normal. El tema de les campanes només es pot abordar des d'una perspectiva patrimonial. D'acord amb les diverses lleis del patrimoni cultural, els béns patrimonials són aquells que, tot i que causen molèsties individuals, són un benefici per a tota la comunitat. Dit d'una altra manera, si tenim la sort que ens declaren monument (ara Bé d'Interès Cultural) un edifici privat, estan limitant els nostres drets com a propietari (per exemple el dret a demolir-lo o a modificar-lo) en benefici de tots. Amb els tocs de campanes passa el mateix i no es pot considerar soroll el que és patrimoni"*.

L'associació Campaners de la Catedral de València ha publicat diversos informes sobre aquest tema com, per exemple, " Los toques de las campanas de la Catedral de Jaén: un bien patrimonial (03-11-2007), Informe sobre el reloj de la iglesia de San José de la Montaña de València (01-10-2009), Les campanes, el rellotge i a els tocs d'Alberic: un triple fet patrimonial (30-12-2010) o Las campanas de la parroquia de Nuestra Señora de Loreto: un bien patrimonial (2012). La proposta és sempre la mateixa: es tracta d'un bé patrimonial, que ha de ser protegit, però al mateix temps ha de ser limitat per evitar no només abusos (cada vegada més possibles a causa de l'automatització de les campanes) sinó per posar en valor els tocs, les campanes i, si escau, els campaners.

La declaració legal denominada "Bé d'Interès Cultural" és una figura de protecció regulada per la Llei 16/1985, de 25 de juny, del Patrimoni Històric Espanyol. Posteriorment aquesta figura de màxim rang va ser assumida gradualment per la legislació de les comunitats autònomes, entitats que participen en la incoació d'expedients i estudis amb la supervisió del Ministeri de Cultura per a la declaració definitiva.

Una possible regulació seria la següent:

Primer: Que es reconega que els tocs de campanes constitueixen un patrimoni sonor singular i característic de cada localitat, especialment si s'interpreten manualment els tocs tradicionals. En conseqüència, aquests tocs manuals o automàtics, formen part del patrimoni cultural de l'Estat Espanyol i s'han de considerar com un fet patrimonial, no subjecte a les limitacions sonores de les normatives de soroll, sinó ordenats per les lleis del patrimoni cultural.

Segon: Els tocs de rellotge constitueixen un antic dret dels ciutadans a ser informats pel seu ajuntament de l'hora i una obligació municipal de fer-ho. Si es tracta de rellotges mecànics i, especialment d'aquells de remuntatge manual, haurà de conservar-se el seu toc, de dia i de nit, ja que suposen destacats i escassos elements del patrimoni industrial en ús. Tanmateix haurà d'intentar-se, quan tècnicament siga possible, que els rellotges mecànics no repetisquen l'hora. En el cas dels ordinadors, que substitueixen els rellotges en la majoria dels casos, s'ha de limitar el toc de les hores de les vuit del matí a les dotze de la nit, sense repetició i, procurant, que els quarts es toquen en el seu cas amb una sola campana. No obstant això, en cas d'ordinadors, és recomanable tocar a la manera francesa, és a dir un cop a la mitja i les hores sense repetició, tot això tocat amb una sola campana. En el cas que s'utilitzen les mateixes campanes de l'església, s'ha d'utilitzar una campana mitjana i no la major per al toc de les hores, mentre que si hi ha campanes específiques d'hores i quarts s'utilitzaran exclusivament amb aquesta finalitat, ja que les campanes del rellotge, de manera general, no participen en els altres tocs.

SENADO

GRUPO PARLAMENTARIO MIXTO

Tercer: Per als tocs de missa diària es recomana, excepte costum antiga, que es toque una campana menuda o de senyals, un sol toc cinc minuts abans de l'acte. Per als diumenges s'utilitzarà el repic tradicional amb una o diverses de les campanes majors, sense volteig algun. Els tocs de festa hauran de ser de menys de cinc minuts en qualsevol cas, utilitzant la campana major exclusivament per a les quatre festes majors anuals: Corpus, Pasqua, Nadal i els Patrons de la població.

Quart: Els tocs de campanes, manuals o automàtics, no hauran de sonar abans de les vuit del matí ni després de les deu, excepte les nits de Pasqua i de Nadal, així com en les festes patronals, en qualsevol cas sense superar els cinc minuts.

Per tot això es presenta la següent moció:

El Senat insta el Govern a que el Ministeri de Cultura prenga la iniciativa per aconseguir una declaració genèrica com a Bé d'Interès Cultural Immaterial del toc tradicional de campanes (hora i tocs diversos), amb el consens amb les comunitats autònomes, buscant l'empara per permetre la seua compatibilitat amb la legislació i reglaments del soroll; els quals haurien de respectar aquests béns culturals, prenent com a referència per a una possible solució els quatre punts proposats en l'exposició de motius.

Aquesta moció no té cost econòmic.

Palau del Senat 23 de març de 2017

Fco. Javier Yanguas Fernández

Carles Mulet Garcia

Jordi Navarrete Pla